

DAVOR RODIN

SVUČILIŠTE I ZNANSTVENA REVOLUCIJA

Što je to znanstvena revolucija? U kom se smislu uz pojam znanosti može vezati pojam revolucije? Nije li možda znanost po svojoj biti postupan a nipošto revolucionarna? Na kraju što je to uopće znanost a što revolucija?

Usprkos ovih neodgovorenih često čak nepostavljenih pitanja danas se sve češće govori o znanstvenoj revoluciji.

Veoma vjerojatno da prosječno mnijenje u ovoj sprezi pojmova misli na kvantitativni porast znanstvenog posla iz kojeg rezultiraju takva čudesa kao što je let na mjesec ili naprosto naš svakodnevni moderni život koji čak i u svojoj svakidašnjoj prosječnosti postaje sve više znanstveno proračunat i usmjeravan.

S druge strane prosječnom mnijenju veoma bliska i jedna druga logika kojom se još prirodnije i plauzibilnije povezuju pojmovi znanosti i revolucije: To je logika prosvjećena u ma koji u znanosti gleda oprobano protivnika svakog neznanstvenog religijskog ili ma kojeg drugog znanstvenog neobrazloženog mišljenja. U ovoj prosvjetiteljskoj vezi pojmova znanosti i revolucije naglašena je socijalna komponenta znanosti jer se i revolucija misli isključivo kao socijalna revolucija.

Ako bismo na pretpostavkama prosječnog razumijevanja odnosa znanosti i revolucije znanstvenu revoluciju doveli u vezu s problemima suvremenog sveučilišta tada bismo nakraju zapali na tlo posve proizvoljnih opredjeljivanja pri čemu bi ostalo posve nejasno zašto se u biti opredjeljujemo: Za čisti samom sebi dovoljni napredak znanstvenog posla, za znanstveno posredovanu socijalnu revoluciju ili za revolucioniranje znanosti i slično.

Za čudo pored svih nejasnoća i mnogoznačnosti pojam znanstvena revolucija nije nipošto proizvoljan i prazan. Naprotiv on izriče istinu naše suvremenosti ali na jedan zdravom razumu nerazumljiv i posve oprečan način.

Pojam znanstvene revolucije jest naime spekulativni pojam a to znači takav pojam koji ne izriče stav o nečem izvan sebe, niti označava neko objektivno stanje stvari nego svoj problem nosi u sebi pa mu nije potreban odnos spram nečeg drugog nego jedino prema sebi samom. Imamo li stoga umjesto zdravo-

razumskog određenja znanstvene revolucije na umu spekulativno određenje ovog pojma tada pojam znanstvene revolucije možemo kratko i iscrpno odrediti: znanstvena revolucija jest revolucija znanosti.

Ovim apstraktnim i u svojoj goloj postavljenosti praznim određenjem razjašnjeno je prije svakog daljnjeg izvođenja da revolucija u kontekstu ovog spekulativnog stavka nema nikakvo socijalno, političko, ekonomsko ili pak prosvjetiteljsko značenje nego da se odnosi strogo i isključivo na znanost. Znanost je ta o čijoj se revoluciji radi.

Međutim ovo sužavanje pojma revolucije na znanost nipošto ne predstavlja osiromašivanje ovog pojma. Spekulativnim tretiranjem pojma znanstvene revolucije nipošto nisu eliminirani pojmovi socijalne, političke ili ma kakve druge suvremene revolucije nego naprotiv tek postaju razumljivi i znanstveno obrazloženi. Pojam znanstvene revolucije obuhvaća u sebi kako pojam političke tako i pojam socijalne revolucije te u toj okolnosti i leži duboka opravdanost razgovora o suvremenom značenju pojma znanstvene revolucije.

Navedeni apstraktni spekulativni stavak glasi: znanstvena revolucija jest revolucija znanosti.

Revolvare glasi latinski korijen pojma revolucija. Revolvare pak znači: natrag vratiti, preokret, obrtanje, vrtnja, prevrat.

O kakvom se to prevratu u znanosti radi? Što se to u znanosti preokrenulo, obrnulo ili natrag vratilo? Ili još točnije s kakvim pojmom znanosti imamo posla kad se može govoriti o prevratu znanosti?

Očigledno je da imamo posla sa novovjekovnim spekulativnim pojmom znanosti. Ono pak što karakterizira novovjekovni pojam znanosti jest to da novovjekovna znanost ne želi biti tek spoznaja o ovom ili onom sektoru svijeta, niti pak znanost svijeta u cjelini, nego naprotiv znanje o bitku svih područja svijeta pa onda i bitka svijeta u cjelini.

Taj univerzalni karakter novovjekovne znanosti nije manifestan samo u novovjekovnoj filozofiji, nego se podjednako jasno javlja i u posebnim znanostima kada poput fizike traže obrazac univerzalnog polja, ili poput biologije formulu života, ili kao pravo politički sistem kozmopolisa, svjetsku vladu i parlament te tome slično.

Međutim u kakvoj vezi s ovim zahtjevom za apsolutnom spoznajom bitka svega što jest stoji pojam znanstvene revolucije?

Nije li potraga za iskonom svega što jest bitno konzervativna u smislu latinskog korijena **revolvare** — natrag vratiti. Kamo se to znanost vraća umjesto da ide naprijed? Nije li možda pojam znanstvene revolucije bitno neznanstven, dapače antiznanstven, spekulativan, mističan i reakcionaran?

Već i ova pitanja upozoravaju na to da za znanost koja želi doprijeti do skrivenog bitka svega što jest revolucija nipošto ne znači napredak u neizvjesno nego naprotiv povratak na ono najizvjesnije, najstarije, na ono apsolutno prvo svih stvari na njihov bitak.

Spekulativni smisao pojma znanstvene revolucije nije dakle planirano ili neplanirano prodiranje u neizvjesnu budućnost beskrajnog znanstvenog posla nego povratak temeljima tog nezaustavljivog uranjanja u beskraj koji taj napredak ne samo omogućuju nego i pospješuju.

Nasuprot zdravorazumski optimističkog i socijalutopistički zanesenog razumijevanja znanstvene revolucije kao svima nam evidentnog napretka znanosti, spekulativno se mišljenje javlja kao »arhikonzervativno« jer za njega je revolucija znanosti povratak znanosti u pratemelj svega što jest pa onda i znanosti same koja nipošto nije sebi samoj dovoljna *causa sui*.

Sada se jasno vidi opreka između prosječnog zdravorazumskog i filozofsko-spekulativnog razumijevanja pojma znanstvene revolucije: Oba su stajališta dijalektički suprotstavljena — zdrav razum znanstvenu revoluciju shvaća kao enormni dosad neviđeni napredak i promjene što znanstveni posao unosi u sve sfere života pa onda i u socijalnu, spekulativni um naprotiv znanstvenu revoluciju shvaća kao revoluciju znanosti tj. kao povratak znanosti u temelj svega što jest pa onda i u temelj znanstvenog napretka čiji smo svjedoci. Budući da je ova opreka zdravorazumskog i spekulativnog razumijevanja pojma znanstvene revolucije dijalektička to je ona u Hegela koji je najtemeljitiije promišlja razriješena međusobnim posredovanjem opreka.

Pozitivne ili pojedinačne znanosti u biti su, prema Hegelu, filozofične jer istražujući svaka svoje posebno područje bića te napredujući u svom istraživanju one se nužno poput svakog kretanja u krugu vraćaju na početak na bitak bića koja istražuju te na kraju dopiru i do bitka bića kao bića.

U granicama Hegelova razumijevanja pojma znanstvene revolucije stvari postaju veoma jasne: Znanstvena revolucija nije ništa drugo nego povratak pojedinačne znanosti o ovom ili onom sektoru bića na iskon bića samog. S tog stajališta postaje i pojam znanstvenog napretka spekulativno dvosmislen: Svaki napredak jest u svojoj biti povratak (revolucija) na pravi početak, na izvor svega što jest koji tek omogućuje svako istraživanje i svaki znanstveni zadatak kao konkretni povijesni zadatak.

Ovo Hegelovo razriješenje opreke zdravorazumskog i spekulativnog razumijevanja pojma znanstvene revolucije tek otvara problem pred kojim danas stojimo. Evokacija Hegelove solucije samo je ekspozicija za po mogućnosti tačno postavljanje našeg pitanja.

Realitet koji nas prisiljava na mišljenje biti znanstvene revolucije najuže je povezan s Hegelovim razumijevanjem znanosti te bi se gotovo moglo kazati da je Hegelovo određenje znanosti naš

realitet no baš ta okolnost nas prisiljava na mišljenje. Hegel name svoje shvaćanje znanstvene revolucije kao povratka u temelj svega što jest nije ostavio u programatskoj nedovršenosti. Naprotiv Hegel je doslovno exhimirao temelje novovjekovne znanosti. Ono čemu se znanost u svojoj revoluciji mora vratiti Hegel je ne samo imenovao nego i obrazložio. Znanost prema Hegelu mora revolverirati onamo odakle na primjer fizici uopće priroda kao predmet koji ona istražuje. To znači da znanost naposljetku mora doprijeti do uvida kako nastaju bića koja ona u svom istraživanju ne pitajući se za njihovo porijeklo naprosto pretpostavlja.

Kao što je poznato teologija je na ovo teško pitanje o porijeklu bića odgovorila da je svijet i sve što jest stvorio Bog a ljudi to savršeno djelo božanske promišljenosti i nesmiju istraživati i preispitivati naposljetku i stoga što je svako istraživanje besmisleno jer se njime neda savršenom božanskom djelu ništa dodati.

Svijet je tu da mu se čovjek divi kao najboljem od svih mogućih svjetova teza koja nužno slijedi iz pretpostavke da je savršeno biće stvorilo svijet a ono dakako ne bi bilo savršeno da nije bilo u stanju stvoriti upravo savršeni svijet.

Hegel kao novovjekovni antiteološki mislilac mora drugačije odgovoriti na ovo temeljno pitanje o porijeklu bića.

Ako dakle bića nisu stvorena odlukom transcendentnog tvorca onda su morala biti proizvedena imanentno.

No odakle da se proizvede svijet? Što predhodi svijetu koji još ne postoji? Ništa. Zato Hegel i kaže na početku **Logike I**: Čisti bitak i čisto Ništa su dakle isto. Ex nihilo fit ens creatum. Ta stara metafizička formula važi dakle i za Hegela. Bitak bića kao bića, temelj kojem se znanost mora vratiti (revolvere) jest Ništa bića. Toliko žučeni povratak u temelj bića jest dakle povratak u posvemašnju bestemeljnost bića ili u njihovo Ništa.

Netko će se upitati nije li takovo razmišljanje s pravom od Marxa nazvano pijanom spekulacijom.

Ipak valja biti suzdržljiv kada je riječ o Hegelu.

S kojih pretpostavki je moguće bitak svega što jest izjednačiti s Ništa? Jedino s pretpostavki novovjekovne filozofije samosvijesti.

Zadržimo našu pažnju na toj pretpostavki.

Svijest je uvijek svijest o nečem inače nemamo posla sa sviješću. Opće načelo svijesti je dakle subjekt-objekt. Ili radikalno rečeno nema subjekta bez objekta i nema objekta bez subjekta. Na toj pretpostavci moguće je i Hegelovo načelo da su čisti bitak i čisto ništa jedno te isto. Naime ako u relaciji svijesti subjekt-objekt niti objekt ne može opstojati bez subjekta niti subjekt bez objekta onda slijedi da oni postoje samo u određenom odnosu ili vezi. Što je veza subjekta i objekta koja ih omogućuje? Na naj-antraktnijem nivou svoje znanosti Logike Hegel ovu vezu subjek-

ta i objekta, bitka i Ništa određuje kao bivanje (Werden). Bivanje Iz bitnog sklopa Bitak, Ništa, Bivanje izvodi se svaki određeni bitak, Dasein) nebitak i bivanje a logičke kategorije u Hegelovoj verziji nisu ništa drugo nego najopćenitije pravila nastajanja i nestajanja svega što jest.

Prelaženje s kategorije na kategoriju koje istovremeno znači nastajanje i nestajanje bića zbiva se prema strogim zakonima mišljenja: »Istinske misli i znanstveni uvid može se zadobiti samo u radu pojma« (Hegel Ph str. 57). Istina što se zadobiva radom pojma nije međutim istina o nečem što je pojmu strano i vanjsko, o bićima koja bi bila izvan pojma, nego su bit bića i bit istine jedno te isto u djelatnom odnosu kojim su postavljeni.

Bitak bića za koji se svaka znanost ukoliko je revolucionarna mora raspitivati nije dakle prema Hegelu nikakva određena supstancija nego naprotiv način na koji su bića proizvedena. Kako se pak u Hegela radi o proizvodnji što je vrši Pojam to ta pravila proizvodnje ne mogu pojmu ostati skrivena. Naprotiv mišljenje do kraja može spoznati pravila pomoću kojih se proizvodi sveukupni svijet bića.

Znanstvena revolucija kao povratak u temelj bića nije stoga ništa drugo nego sinonim Hegelova apsolutna znanja.

Kada znanost u svojoj revoluciji dođe natrag na svoj izvor i početak tada ona razotkriva ne samo što su bića u njihovoj pukoj postavljenosti pred subjekt nego i što je njihov bitak tj. način na koji su uopće proizvedena i postavljena pred subjekt kao objekt.

Ako se ova Hegelova ontološka shema prevede na jezik antropologije 19. stoljeća tada Hegelovo pitanje o bitku bića glasi što je bitak povijesti i ljudskog svijeta. Iz ovako postavljenog pitanja proizlazi odgovor da je svjetska povijest i povijesni svijet ljudsko djelo a iz te pretpostavke, analogno Hegelu, slijedi da ljudi koji su proizveli svoj povijesni svijet moraju moći doprijeti do istine i biti svog svijeta, naime do načina kako su ga proizveli i kako ga proizvode.

Ovo antropološko ili bolje rečeno povijesno preokretanje Hegelove apsolutne pozicije vrši među prvima i najradikalnije Marx. On je naime Hegelovo određenje znanstvene revolucije kao povratka znanosti temelju svega što jest aplicirao na način proizvodnje građanskog i povijesnog života. S tog stajališta Marx znanstvenu revoluciju razumije kao povijesnu revoluciju, kao povratak čovječanstva svom bitku a to znači vlastitim (samproizvedenim) pravilima proizvodnje povijesnog svijeta.

Kada se čovječanstvo, misli Marx, revolucijom vrati svom bitku (razotuđuje) tj. kada spozna pravila proizvodnje svog života tada će i povijesni život biti racionalno proizveden (svijesni bitak) a s onu stranu tog svijesno ili znanstveno vođenog pogona za proizvodnju povijesnog života zbivat će se prava sloboda.

Ne napuštajući Hegelovo spekulativno stajalište Marx iz Hegelova spekulativnog određenja znanstvene revolucije kao revolucije znanosti izvodi pojam povijesne revolucije. Prema Marxu se dakle ne znanost duha nego povijesno ljudstvo mora vratiti izvoru svog povijesnog života. Marx ovim tumačenjem Hegelova pojma znanstvene revolucije nipošto ne odbacuje ovaj Hegelov pojam. Naprotiv znanost je ta koja treba da omogući povijesnom čovjeku ili konkretno proletarijatu da spozna bitak svog svijeta i sebe sama te je stoga povijesna revolucija bitno znanstvena. Engels je ovu Hegel-Marxovu misao popularno imenovao kao znanstveni socijalizam.

Povijesna revolucija se naime poklapa sa znanstvenom revolucijom. Kada se znanost vrati bitku svih bića, kada dakle pronikne tajnu njihove proizvodnje tada će se dogoditi i revolucija povijesti. Povijesno ljudstvo tada će svijesno ili znanstveno proizvoditi svoj život i svijet i tako se uspostaviti kao kao bitno, razotučeno ili samosvojno ljudstvo — korijen čovjeka jest čovjek sam.

U konkretnoj izvedbi ove Marxove povijesne inverzije Hegelova određenja znanstvene revolucije događa se međutim jedna epohalno gotovo neizbježna simplifikacija koja na kraju i samog Marxa zavodi u aporije.

Marx je naime u skladu sa svojim povijesnim tumačenjem Hegelova spekulativna pojma znanstvene revolucije pod bitkom povijesti kojem se valja svijesno vratiti mislio proizvodne snage kao onaj temelj čijim se znanstvenim osvjetljenjem može doprijeti na pravi početak povijesnog otuđenja i svijesno ga ukinuti.

Budući da je Marx bitak imenovao kao način proizvodnje života to je on i povijesnu revoluciju doveo u bitnu vezu sa znanstvenim ovladavanjem proizvodnim snagama. Kada čovječanstvo na temelju znanstvenog uvida potpuno ovlada konkretnim povijesnim metabolizmom svog bitka tada će se dogoditi znanstveni socijalizam koji više neće biti samo teorija nego zbiljski znanstveni život (znanost se ovdje misli dakako u spekulativnom smislu kao znanost bitka a ne kao znanost bića).

S onu stranu tog znanstvenog života i njegove neprikosnovene nužnosti diže se carstvo slobode.

Kada se izloženi model Marxove interpretacije Hegelova spekulativnog određenja znanstvene revolucije dovodi u vezu s takozvanim socijalističkim sveučilištem koje bi trebalo izvesti iz Marxove ideje socijalističkog (razotučenog) života onda se sada dok smo u skladu s Marxovom tezom tek na putu prema znanstvenom životu postavljaju značajna pitanja.

Ostavimo li po strani pitanje iscrpljuje li se bitak čovjeka i povijesti u proizvodnim snagama, te da li znanstvena spoznaja načina proizvodnje života zaista dopire do najdubljih temelja povijesnog svijeta, tada još uvijek preostaje da se razmisli o implikacijama što ih sa sobom nosi onaj model socijalističkog sveučilišta koji bi bio izveden iz Marxove ideje o carstvu nužnosti i carstvu slobode kao konceptualnom regulativu socijalističkog sveučilišta

Pri eventualnoj konkretizaciji ove ideje javljaju se odmah problemi.

Ponajprije se postavlja, za izgradnju sveučilišta, ključno pitanje klasifikacije znanosti na temelju ove dualističke teorije o dva carstva. Ovo pitanje postaje tim odlučnije što se u postojećim reformama sveučilišta ovom pitanju, zbog nedostatka adekvatne teorije znanosti, posvećuje najmanje pažnje.

Marxova ideja o dva carstva sadrži u sebi, jednu doduše dvo-smislenu no ipak moguću osnovu za novu podjelu znanosti koja bi prevladavala postojeću globalnu bifurkaciju na društvene i prirodne znanosti.

Na temelju ove Marxove ideje može se izvršiti podjela na primjenjene i fundamentalne znanosti: Fundamentalne su sve one znanosti, bez obzira jesu li prirodne ili društvene koje nisu uključene u neposredni proizvodni metabolizam (carstvo nužnosti); primjenjene su pak sve one kako prirodne tako i društvene znanosti — teoretska fizika jednako kao i industrijska sociologija — koje su uključene u suvremenu reprodukciju života.

Primjenjene znanosti su u tom najširem smislu dio proizvodnih snaga i kao takove su moment onog bitka suvremenog svijeta koji da bi se zbiljski revolucionirao (vratio svom temelju) mora biti promišljen i spoznat od fundamentalnih znanosti koje misle dalje i dublje od pravila i zakona funkcioniranja znanstvenog pogona za proizvodnju života, naime koje njime upravljaju u skladu s onom još izbivajućom slobodom biti čovjeka koja leži s onu stranu svake nužnosti proizvodnih snaga.

U skladu s ovom radikalnom podjelom na aplikativne i bitne znanosti moguće je sve aplikativne znanosti i institucionalno vezati uz proizvodne snage te tako suvremeno preglomazno i znanostima prenapučeno sveučilište koje kao institucija izvan neposrednog proizvodnog pogona sve više dolazi u sukob s potrebama proizvodnje neposredno vezati uz proizvodne snage ili što je mutatis mutandis isto same proizvodne snage organizirati kao univerzitet.

Jednostavno rečeno kada mislimo danas tako problematični odnos proizvodnih snaga i sveučilišta sa stajališta Marxove ideje o dva carstva tada bar što se tiče carstva nužnosti ne stojimo pred velikim raspućima. Stojimo naprosto pred tehničkom alternativom: ili sveučilište integrirati s proizvodnim snagama ili proizvodne snage integrirati sa sveučilištem.

Izvan tog totaliteta, nezavisno o primjeni kojeg tehničkog riješenja bila riječ, ostaje tada malo fundamentalno sveučilište koje slobodno svih stega nužnosti i gvozdene discipline proizvodnih snaga misli temelje tog svijeta i njima slobodno tj. praktički upravlja.

Znanstveno vođena proizvodnja života zbiva se prema znanstvenom proračunu koji ne podnosi nikakve arbitrarnosti, a malo

slobodno sveučilište misli o odlukama koje treba donositi kako bi ovaj mehanizam reprodukcije siguran od svake vanjske smetnje neometano funkcionirao.

Te odluke ne odnose se međutim na tehnologiju proizvodnje života koja slijedi svoju imanentnu logiku nego se tiču cjeline povijesnog sklopa koji se raspao na carstvo nužnosti i carstvo slobode. Održavanje tog dualizma u što savršenijem obliku funkcioniranja pravi je zadatak malog sveučilišta.

Kao što je neposredno evidentno model takozvanog socijalističkog sveučilišta koji bi bio izveden iz Marxove ideje o dva carstva izriče u biti, slično starom Schelligu, romantičku pobunu protiv hegelijanskog totalitarizma, te tako neopazice i nehotice povijeda misao novog ropstva.

Povijesno je evidentno da se iza svake dualističke teorije radilo se o teoriji neba i zemlje, duše i tijela, carstva nužnosti i slobode u čudorednom smislu krije uvijek zajednica robova i gospodara.

Romantičko dualistička pobuna protiv apsolutizma bilo spoznaje bilo čudoređa, bilo proizvodnih snaga vodi samo iz univerzalnog totalitarizma u partikularni totalitarizam, iz terora jednakosti u teror nejednakosti.

Bespuće na koje nas vodi model socijalističkog sveučilišta izveden iz ideje o dva carstva prisiljava nas da još jedanput postavimo pitanje o značenju pojma znanstvene revolucije u kontekstu Marxova povijesnog tumačenja ovog Hegelovog pojma.

Što je dakle povijesna revolucija kao povratak povijesti u svoj temelj.

Marx je mislio da je način na koji ljudi proizvode svoj život bitak čovjeka i njegove povijesti. Spoznaja toga bitka predstavljala je za Marxa obratnicu svijetske povijesti u njen prisutni no skriveni temelj. Svjesnim upravljanjem tim (kako Marx kaže vječnim) metabolizmom između čovjeka i prirode razriješavaju se odlučujuće opreke svijeta i otpočinje zbiljski slobodni opstanak čovjeka s onu stranu rada.

Danas se međutim, protivno Marxovim očekivanjima, pokazuje da svjesno upravljanje proizvodnim procesom nipošto ne garantira nadolazak carstva slobode nego naprotiv uspostavlja carstvo apsolutne manipulacije svega što jest u samim tako određenim temeljima svijeta.

Iz Horizonta 19. stoljeća Marxu se činilo da treba obuzdati unutarnju stihiju građanske proizvodnje života i u tom obuzdavanju njemu se nagovještavala nova povijest. Danas u drugoj polovici 20. vijeka kada se tom stihijom proizvodnje života velikom dijelu uspjele ovladati javlja se upravo ta vlast nad proizvodnim snagama kao stihija.

O čemu sve to govori?

Ponajprije o tome da Marxovo određenje carstva nužnosti i slobode valja shvatiti najopreznije kritički. Ako je naime Marx na kraju **Kapitala III** kao ontologije građanskog opstanka postalo jasno da na bazi spoznatog bitka i njegove nužnosti (način proizvodnje života) nije moguće opstati onda dualizam kojem pribjegava svojom teorijom o carstvu slobode što počiva na spoznaji bitka ima dublji autokritički smisao. Rečenicom o dva carstva Marx, da se izrazimo wittgensteinovski, baca ljestve po kojima se bio popeo i ostaje lebdjeti u neizvjesnom. Ovim zadnjim stavom on naime pokazuje da način proizvodnje života (proizvodne snage) nije bitak čovjeka i povijesti jer čemu inače carstvo slobode **izvan** tog procesa?!

Marx ne kaže da je sloboda bitak čovjeka i povijesti, jer to bi bila samo drugačije rečena Hegelova teza, on naprosto koraca bespućem kada imanentnu logiku građanskog bitka hoće prevladati skokom u transcendentnu slobodu.

Tako ukratko stoji s teorijom o dva carstva na temelju koje bi trebalo izvesti ne samo novu sistematizaciju znanosti na temeljne i primjenjene nego izgraditi i novo takozvano socijalističko sveučilište.

Novo sveučilište kao poprište znanstvene revolucije moralo bi na temelju ovih uvida u tipično građanske i metafizičke aporije Marxove teze o dva carstva bitak svega što jest kojem se želi vratiti tražiti ne u proizvodnim snagama niti u slobodi što je one omogućuju nego izvan ovih i sličnih metafizičkih solucija. No može li taj podatak preuzeti na sebe novo ili bilo koje drugo sveučilište?

Time sada stojimo pred najtežim pitanjem. Ako naime odbacimo ne samo Marxovo određenje bitka kojem se znanost mora revolucijom vratiti onda jednako moramo odbaciti i sva druga metafizička određenja bitka kao što su duh, volja za moć, život i slično.

Međutim postupimo li tako tada se i znanost u svojoj revoluciji nema kuda vratiti pa tako i sam pojam znanstvena revolucija postaje paradoksalan i besmislen.

Pokušamo li misliti nemetafizički tj. tako da se ne pitamo za bitak bića s posljednjom namjerom da preko spoznaje bitka bića zavladaemo i bitkom i bićima onda znanost zaista prestaje biti revolucionarna ma da ostaje volja za moći. Ona prestaje biti revolucionarna jer se s tog nemetafizičkog stajališta nemože vratiti onamo odakle je kroz čitavu povijest mislila da može zadobiti apsolutnu moć nad svim što jest.

Kako se sada pokazuje spekulativni pojam znanstvene revolucije koji je bio suprotstavljen zdravorazumskom pojmu znanstvene revolucije ne vodi nas do temelja na kojem bi bilo moguće zasnovati **n o v o** sveučilište.

Pod novim sveučilištem ne misli se na usavršeno i do krajnjih granica razvijeno i racionalizirano postojeće sveučilište nego

na sveučilište s onu stranu metafizičke biti i filozofije i pozitivnih znanosti koje sačinjavaju konceptualni okvir suvremenog sveučilišta.

No izraz s onu stranu nesmijemo nipošto razumjeti tradicionalistički. Ono što leži s onu stranu suvremenog sveučilišta kao institucije suvremenog znanstvenog posla leži jednako s onu stranu starog i svakog drugog sveučilišta. Onostranost o kojoj je ovdje riječ jednako je prisutna u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti te stoga i nije onostranost u vremenu nego onostranost samog ukupljenog povijesnog vremena.

Kaos znanstvenih zadataka što ih je stvorila suvremena znanost može se riješiti samo s onog stajališta koje omogućuje i samu znanost, a to je stajalište znanosti principijelno zatvoreno jer nije nikakav objekt koji bi se mogao istraživati.

Ono što je nepristupačno znanstvenom istraživanju i što istovremeno određuje pravce znanstvenom mišljenju jest bitak sam koji iskonski određuje mišljenje a da pritom nikada nije izbljedio do objekta znanstvenog istraživanja.

Odbacujući pojam znanstvene revolucije kao arhireakcionarni metafizički pojam moramo čuvati otvorenost sveučilišta prema znanstveno nerastvorivim iskonskim izvorima života.

DIE UNIVERSITÄT UND DIE WISSENSCHAFTLICHE REVOLUTION

Kurzer Inhalt

Der Autor untersucht erstens den natürlichen und spekulativen Sinn des in die Mode geratenen Begriffs der wissenschaftlichen Revolution. Nachdem er die Schwierigkeiten der natürlichen und spekulativen Deutung dieses Begriffes zeigte, bemühte sich der Autor zu zeigen welche Aporien entstehen, wenn man den ungeklärten Begriff der wissenschaftlichen Revolution an die Verwirklichung der eben in die Mode geratenen Idee der sogenannten sozialistischen Universität anwenden würde.

Die Untersuchung ist an den Teten von Hegel und Marx durchgeführt.